

2016

ཀྱུལ་སྐྱེ་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་
སྐོར་ལ་དཔྱད་པ།

སྐལ་བཟང་ཉི་མས་བརྩམས།

བོད་ཡུལ་སྐྱེ་ཁམས་ཐེབས་ཚུ་ཚོགས་པས་སྒྲུབ།

Tibetan Ecology Foundation
www.khoryug.org

བསྐོར་གསུམ་ཤ་རྒྱུད་རི་དྲགས་སྤིང་། བར་གྱི་ཅ་བཞི་ལྷག་གཟིག་གཅན་གཟན་སྤིང་། སྤང་གྱི་སྤང་དྲུག་འདབ་ཆགས་བྱ་ཡི་སྤིང་།”⁵
ཞེས་གསུངས་ཡོད་པ་དང་།

<ཚོས་འབྱུང་མེ་ཏོག་སྤིང་བོ་སྤྲང་ཚེའི་བཅུད་>དུ། “བོད་ཁམས་གསུམ་སྤིང་དགུ་བྱ་བ་ན། རིན་བོ་ཆེ་འོད་གྱི་སྤིང་དཀར་བོ།
སྤྲང་ཁམས་གསུམ་གངས་དང་གཡའི་ར་བ་རྗེས་འབྲེལ་བ་ན། ཤུ་བ་དང་དགོ་བ་ལ་སོགས་པ་རི་དྲགས་ཀྱིས་ཡུལ་འཛིན། ཅ་བཞི་སོག་
ཁའི་སྤིང་སྤྲང་བ། བར་ཁམས་གསུམ་བྲག་དང་སྤང་གི་གཤོང་ཡུར་བ་འབྲེལ་བ་ན། སྤྲང་དང་བྲག་སྤིན་ལ་སོགས་པ་གནས། མ་བྱ་འོད་
གྱི་སྤིང་སྤྲང་བ། སྤང་ཁམས་གསུམ་ནགས་ཀྱི་སྤྲངས་ཞིང་དང་འབྲེལ་བ་ན། སྤང་བོ་ཆེ་དང་འདབ་ཆགས་ལ་སོགས་པ་ལས།”⁶ ཞེས་
དང་།

<བཀའ་གདམས་སྒྲིགས་བཅུ་>ལས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་གི་ཁྱད་ཚོས་ཀྱི་ཐད་དུ། “ཤར་རྡོ་རྗེ་གདན་གྱི་བྱང་ཕྱོགས་ན།
གནས་ཤུར་རྒྱལ་བོད་ཅེས་བྱ་བ་ཡོད། རི་མཐོན་བོ་གནམ་གྱི་ཀ་བ་ཡོད། མཚོ་དམའ་མོ་གཡུ་ཡི་མཚུལ་ཡོད། གངས་དཀར་བོ་ཤེལ་གྱི་
མཚོད་ཉེན་ཡོད། སྤང་སེར་བོ་གསེར་གྱི་ལྷན་བོ་ཡོད། རྩི་ཞིམ་བོ་སྤྲན་གྱི་བདུག་སྤོས་ཡོད། ཚོན་བྲག་བ་གསེར་གྱི་མེ་ཏོག་ཡོད། དབྱར་
བྲག་བ་གཡུ་ཡི་མེ་འོང་ཡོད།”⁷ ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་དང་། <ཚོས་འབྱུང་མཁམས་པའི་དགའ་སྟོན་>ལས་ “རི་མཐོ་ས་གཙང་ཚུ་བསིལ་
ཚད་པ་མེད། སྤུལ་གདུག་ལྷག་གཟིག་ཅེ་སྤྲང་དྲུག་སྤྲང་མེད། འཛམ་སྤིང་ཚུ་བཞིའི་མགོ་བོ་གངས་ཅན་གནས། ས་ལས་སྤུགས་རིས་
རིན་ཚེན་སྤུ་ལྷ་འབྱུང་། སྤང་སྤྲངས་མཚོ་དང་ཚུ་རྒྱན་རབ་ཏུ་མང་། ལུ་སྤེགས་མི་རྒྱ་མི་ཀུན་ཐེག་ཚེན་མོས། སྤུལ་བའི་ཚོས་རྒྱལ་ལྷ་
ཡིས་མི་རྗེ་མཛད། འོངས་སྤྲོད་དམན་ཡང་འཛམ་སྤིང་ཡུལ་གཞན་ལས། དེ་ལྟའི་ཁྱད་ཚོས་དུ་མས་ཁྱད་དུ་འཕགས།”⁸ ཞེས་གསུངས་
པ་བཅས་ཀྱིས་གདོད་ནས་རང་བྱུང་སྤྲན་གྱིས་གྲུབ་པའི་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀའི་བྱུང་རབས་དང་ཁྱད་ཚོས་ཀྱི་རྒྱབ་
སྤྲངས་ཉིད་ཀུན་གྱི་ཡིད་དབང་འཕྲོག་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་བོར་བཞག་ཡོད་ལ། འདི་ནི་རྒྱ་ཡི་ལོག་བསྐྱར་སྤིང་ལྷས་ལྷ་བྱ་སྤྲང་གང་
གིས་ཀྱང་ཚབ་བྱེད་མི་ལུབ་པའི་རྒྱལ་སྤྱི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་གཞུག་མའི་རྒྱབ་སྤྲངས་དངོས་དེ་ཡིན་ཅོ།

གཉིས་པ། བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་སྤྲང་སྤྲོབ་ཐད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་རྒྱབ་སྤྲངས་ལ་དབྱེད་པ།

བོད་དུ་རང་བྱུང་གི་སྐྱེ་ཁམས་སྤུན་ཚོགས་ཀུན་འཛོམས་ཀྱི་སྤིང་པ་ཞིག་མ་བཅོས་སྤུན་གྱིས་ཆགས་པ་ཅམ་མེན་པར། གནའ་
ནས་དུས་རབས་ཉེ་ཤུ་པའི་སྤྲང་ཅམ་བར་དུ་ཡུལ་ལུང་གཞན་དང་མི་འབྲེལ་བར་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་ཡུལ་སོལ་སོགས་
ཀྱིས་བསམ་བཞིན་དང་བསམ་བཞིན་མ་ཡིན་པའི་སྐོ་ཀུན་ནས་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་འདི་ཉིད་སྤྲང་སྤྲོབ་དང་གཅེས་ཉར་བྱེད་བཟུབ་
ཡོད་པ་ནི། བོད་ཀྱི་སྤིང་པའི་སྤུན་ཚོགས་འདི་ཉིད་གཞན་དང་མི་འབྲེལ་བར་ཀུན་གྱི་མིག་དབང་འཕྲོག་པའི་དབྱེད་དུ་གྱུར་བའི་རྒྱབ་
སྤྲངས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

དེ་ཡི་ཚུལ་ནི་ཡོངས་གྲགས་ལྟར་བོད་མི་ཚོས་གདོད་མའི་དུས་སྤུ་རང་བྱུང་གི་རྣམ་འགྲུར་བཟང་ངན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱ་
མཚན་མ་རྟོགས་པར་འཛིགས་སྤྲང་གི་དབང་གིས་དང་པ་བྱས་དེ་སྤྲོད་དངོས་ཀུན་སོག་ལྷན་དུ་འདོད་ཚུལ་བྱུང་བའང་། དོན་དངོས་སྤུ་
སྐྱེ་ཁམས་སྤྲང་སྤྲོབ་ཏུ་གྱུར་བ་དང་། དེ་ནས་<བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ་སྤྱི་བཤད་འཛམ་སྤིང་སྤྲོད་ཀྱི་སྤྲོད་ཅེ་ཞེས་>ལས། “བོན་བོ་རྣམས་
ཀྱིས་སྤིང་བར་སྤྲང་གི་ཁམས་དང་བར་རི་བོ་དང་ནགས་ཚལ་དང་ས་གཞི་ཐམས་ཅད། འོག་ཚུ་བོ་དང་རྒྱ་མཚོ་དང་ཚེ་ཤིང་ལ་སོགས་
རང་བྱུང་ཁམས་ལ་སྤུ་དང་གཉན་དང་ས་བདག་ཅེས་པས་བདག་ཏུ་བཟུང་ཡོད་པར་འདོད་དོ།”⁹ ཞེས་བཀོད་པ་ལྟར་སྤིང་ན་ལྷ་དང་

⁵ ཚོས་འབྱུང་མཁམས་པའི་དགའ་སྟོན། མཛད་པ་ལོ། དབའ་བོ་གཞུག་ལག་སྤིང་བ། སྤྲང་ཆ་སྤུ་ཆ་བཟོ་བུ་ལྷ་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༥༠
⁶ ཚོས་འབྱུང་མེ་ཏོག་སྤིང་བོ་སྤྲང་ཚེའི་བཅུད། ཉང་རལ་ཉེ་མ་འོད་ཟེར། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༤༩
⁷ རྩི་བོ་རྗེ་དཔལ་ལྷན་ཨ་ཏི་ཤའི་གསུང་འབྲེལ། དཔལ་བཞེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་སྤྲང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ནས་བསྐྱེད། ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྤུན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༥༩
⁸ ཚོས་འབྱུང་མཁམས་པའི་དགའ་སྟོན། མཛད་པ་ལོ། དབའ་བོ་གཞུག་ལག་སྤིང་བ། སྤྲང་ཆ་སྤུ་ཆ་བཟོ་བུ་ལྷ་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༥༠
⁹ བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ་སྤྱི་བཤད་འཛམ་སྤིང་སྤྲོད་ཀྱི་སྤྲོད། བསམ་གྲུབ་ཚེ་རིང་གིས་གཙོ་སྤྲོད་བྱས། ཡུན་ནན་མི་རིགས་དཔེ་སྤུན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༩

བར་ན་གཉན། འོག་ན་སྐྱེ་ཡོད་པ་སོགས་བོན་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བུ་དང་ཚོ་ག་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་སྤང་སྐྱོབ་སྐྱོབ་ཡོད་པ་
དང་། བོད་དུ་ནང་པ་སངས་རྒྱལ་པའི་ཚོས་དར་བ་ནས་ལས་རྒྱ་འབྲས་དང་སྐྱེ་བ་ལྗེས་ཏེན་འབྲེལ་དང་མ་གྱུར་སེམས་ཅན་ཐམས་
ཅད་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་སོགས་མདོར་ན་ལྟ་བུ་ཏེན་འབྲེལ་དང་སྐྱོད་པ་འཚོ་བ་མེད་པའི་ལྟ་སྐྱོད་གཉིས་ཀྱི་སྐྱོབ་གསོ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་
ཁམས་ཡོངས་ལ་གཅེས་སྤྱོད་ཀྱི་འདུ་ཤེས་མཐོར་འདེགས་ཀྱིས་སྤང་སྐྱོབ་ཀྱི་དགོ་མཚན་སྤྲོད་ཐོན་ཡོད་ལ།

སྤྱི་ཕྱོགས་ནས་ཀྱང་བོད་བཅོན་བོད་སྐབས་ནས་བཟུང་ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་དོན་ནས་སྐྱེ་ཁམས་སྤང་སྐྱོབ་དང་ཡ་བལ་དུ་མ་
སོང་པར་བདག་བཟུང་བྱས་ཡོད་པ་ནི། <ཚོས་འབྲུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན་>ལས། “དེ་ལྟར་འདི་ཕྱི་ཀུན་ཏུ་ཕན་པ་ཡི།། བཟང་བོའི་
བཅོན་ཁྲིམས་གཉའ་ཞིང་དམ་པར་བཟུང་སྟེ། རི་དྲགས་རྣམས་ནི་རྒྱལ་བོའི་དཀོན་ལོ་མཛད།། ར་ལུག་བེད་ལ་སོགས་རང་ཡན་
གཏོང་།”¹⁰ ཞེས་རི་དྲགས་རྣམས་ནི་བཅོན་བོའི་དཀོན་ལོ་བཞིས་ཏེ་རི་སྐྱེས་སྟོག་ཆགས་དག་གི་སྤོང་ལ་གང་བྱུང་གིས་སྐྱོར་བ་དང་
པ་སྤེལ་མི་ཚོག་པའི་ཁྲིམས་ཀྱི་གཉའ་ཤིང་གིས་མནན་པ་དང་། ལྷུང་པར་དུ་བཅོན་བོ་འདི་ཡི་དུས་སུ་གཏན་ལ་ཕབ་ཅིང་། གནའ་ནས་
ད་བར་དུ་བོད་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་རིག་པའི་གཞི་རྒྱ་དུ་གྱུར་བའི་ལྟ་ཚོས་དགོ་བ་བཅུ་ཡི་ཐོག་མ་ནི་སྟོག་མི་གཅོད་པ་ཡིན་ལ། ཁྲིམས་ཀྱི་
མ་རྒྱུ་འདི་ཡིས་བོད་ཀྱི་སྐྱོད་བཅུད་ཡོངས་ཀྱི་བདེ་སྐྱོད་ལ་དོ་འཕྲུར་བྱས་ཏེ་ད་བར་སྐྱོབ་ཡོད།

ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་དོན་ནས་སྤེལ་བའི་ཕག་མོ་སྐབས་ནི་ཞལ་སྤེལ་བཅོ་ལྔ་ཡིས་མཚན་པའི་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་བཟོ་བཞུགས་
ཏེ་གྲགས་འགྲུལ་ཆེ་བའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། <བཀའ་ཡིག་ཡིད་བཞིན་ལོ་ལྷུང་འཛོལ་བའི་མཛོད་>ལས། “རང་རེའི་ས་ཆ་དབང་
རིགས་ཐམས་ཅད་དུ་སྐྱེ་ཤིང་སྤང་མ་སྐྱེ་འབྲུམ་ཕྱག་གཉིས་རེ། ལོ་རེ་བཞིན་དམ་བཅའ་བྱས་ནས་འཇུགས་དགོས་ཤིང་། སྤང་ཁྲིམས་པ་
བསྐྱོས་ནས་རྩིས་ལེན་པ་དང་། ལྷན་ཐར་བྱེད་དགོས། འདིའི་ཡོན་ཏན། རྩེ་སྤྲོ་ཁང་གསོ་བ། ལྷ་སྤེལ་སྤེའི་ཁང་པ་ཞིག་རལ་ལ་སོང་བ་
གསོ་བ། ལྷ་ཤན་གསོ་བ་སོགས་མི་བྱེད་པའི་ཐབས་མེད་པས། མི་འཛོལ་བའི་གཏེར། ས་ས་ནས། བྱང་རྒྱུ་ཀྱི་སེམས་སྐྱེད་ལ། སྐྱེ་ཤིང་
འཇུགས་པའི་དོ་དམ་བྱེད་དགོས། ལུལ་དང་ལུང་པ་ཐམས་ཅད་སྐྱེ་ཤིང་དུ་སོང་འདུག་པས། བསྐྱེལ་མ་བྱེད་པ་རྣམས་ཀྱང་། ལྷ་མ་
ཚཱའི་དུས་དང་བསྐྱེན་ནས། ཤིང་ལ་རྩ་འགོག་མ་བྱེད། རྩོར་བ་དང་ལག་ཆ་རྩོན་བོས་མཚན་སུ་བཅད་ལ། བཅད་པའི་ཤུལ་དེར། ཤིང་
སྐྱེ་བའི་ཐབས་བྱེད་དགོས་”¹¹ ཞེས་དང་།

གཙང་བ་སྤེལ་བཟུན་སྐྱོང་དབང་བོའི་དུས་སུ་གཏན་ལ་ཕབས་པའི་<ཁྲིམས་ཡིག་ཞལ་སྤེལ་བཅུ་དྲུག་>ནང་ “མི་འཇིགས་
པ་སྐྱབས་ཀྱི་སྐྱེན་པས་སེམས་ཅན་བདག་མེད་ཤ་རུས་པགས་པའི་ཕྱིར་སྟོག་གི་ཉེན་པ་རྣམས་སྐྱོབ་པ་དང་བདེ་བར་འདུག་པའི་ཕྱིར་ཚོ་
འཕུལ་དུས་ཚེན་ནས་སྤོང་བའི་བར་རི་རྒྱ་སྤང་རྒྱ་བསྐྱོར་བ་གནང་བ་དང་བཞི།”¹² ཞེས་དང་།

དེ་བཞིན་དགའ་སྟོན་སོ་བྲང་གིས་སྤྱི་དབང་བཟུང་བའི་སྐབས་སུ་རྒྱལ་དབང་ལྔ་བས་གཏན་ལ་ཕབས་པའི་<ཁྲིམས་ཡིག་
ཞལ་སྤེལ་བཅུ་གསུམ་>ཀྱི་ནང་། “མི་འཇིགས་པ་སྐྱབས་ཀྱི་སྐྱེན་པས་སེམས་ཅན་བདག་མེད་སྤང་གི་མ་གཏོགས་རི་དྲགས་ཉ་སྐམ་རྣམས་
སོ་སོ་རང་གནས་སུ་བདེ་བར་འཚོས་ཚོག་པའི་རི་རྒྱ་སྤང་རྒྱ་བསྐྱོར་བ་གནང་བ་དང་”¹³ ཞེས་དང་། སྤེལ་སྤང་སངས་རྒྱལ་རྒྱ་མཚོས་
གཏན་ལ་ཕབ་པའི་<སྤང་དོར་གསལ་བར་སྟོན་པའི་དྲང་ཐིག་དྲངས་ཤེལ་མེ་ལོང་>ཞེས་པ་རུ་ “དགོ་བཅུའི་ཁྲིམས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་རི་སྤང་
གི་སེམས་ཅན་གྱི་སྟོག་ལ་མི་འཇིགས་པའི་དབྱུགས་དབྱུང་རི་རྒྱ་སྤང་རྒྱ་བསྐྱོར་བ་”¹⁴ ཞེས་གསུངས་ལ། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༤ ལོར་སྟག་
བྲག་རིན་པོ་ཚེས་ཀྱང་རི་སྤང་རྩ་ཚོག་གསར་བ་བསྐྱོགས་ཡོད།

¹⁰ ཚོས་འབྲུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན། མཛོད་པ་ཤོ། དཔལ་བོ་གཞུག་ལག་ཤིང་བ། ལྟོད་ཆ། ལྷ་ཆ་བཟོ་བའི་ལྷ་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༧༤
¹¹ བོད་ཀྱི་སྐོར་རྒྱུ་རིག་གནས་དང་དོད་དུས་ཀྱི་ཁོར་ལུག་སྤང་སྐྱོབ་ལྷ་བ་ཚོ་རིང་། བསྐྱེན་འཛོལ་རྣམ་རྒྱལ། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༢༥༥
¹² ལྔ་བས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཕྱོགས་ཁྲིམས་ལུགས་ཚོ་རིང་གིས་ཚོ་སྐྱོག་བྱས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༧
¹³ གངས་ཅན་རིག་མཛོད། བོད་ཀྱི་ལྔ་བས་ཁྲིམས་སྟོན་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱོགས། བོད་སྤངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་ནས་བསྐྱེན། ཤོག་ངོས། ༡༥
¹⁴ ལྔ་བས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཕྱོགས་ཁྲིམས་ལུགས་ཚོ་རིང་གིས་ཚོ་སྐྱོག་བྱས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༢༥༥

གྲིས་གྲུབ་པའི་གནས་མཚོན་དམ་པ་ལོ། །མཚོ་བཞི་གཡུ་ཡི་མཚུལ་བཀའ་པ་འདྲ། །ཐང་བཞི་རང་བཞིན་མཚོན་པ་བཤམས་པ་འདྲ། །ཚུ་
བོ་བཞི་ཡི་མགོ་བཞི་རང་བཞིན་ཅན། །རི་མཐོ་ས་གཙང་གངས་རི་གཉན་གྱི་རྩྭ་དང་། །བཀྲ་ཤིས་ཉམས་དགའ་གཡུང་དུང་བྲིས་པ་
འདྲ།”²⁴ ཞེས་པ་འདི་ལྟར་ལ།

མང་སྲོང་མང་བཅོན་གྱི་སྐབས་སུ་རྒྱ་དམག་བོད་དུ་སླེབས་པའི་སྐོར་ལ། <དེབ་ཐེར་རྩོགས་ཐུན་གཞོན་ལུ་དགའ་སྟོན་
དབྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་སྐུ་དབྱངས་>ནང་ “དེ་ནས་སྤར་རྒྱ་དམག་གི་སྐད་ཆེན་པོ་བྱུང་བས་རྩོ་བོ་སྟོ་སྟོ་མེ་ལོང་ཅན་དུ་བསྟུག་སྟོ་ལ་ཞལ་
བ་བྱས་ནས་འཇམ་དབྱངས་ཀྱི་སྐུ་བྲིས། མི་རིང་བར་རྒྱ་དམག་རྣམས་སྟེ་པོ་ཏ་ལའི་ཕོ་བྲང་མེ་ལ་བསྐྱེད། རྩོ་བོ་ཤུག་སྟེ་ནི་
འབྱུང་མ་ཐུབ་ཀྱང་མི་བསྐྱོད་རྩོ་རྩོ་ཕྱོག་གི་སར་གདན་དྲངས་སོ།”²⁵ ཞེས་གསལ་ཡོད།

འབྲེལ་བའི་ཐོག་ཀྱི་སྐབས་སུ་ “སྐུ་ཆོ་སྐད་ལ་ཟ་ཉོར་ནས་པད་མ་འབྱུང་གནས། རྒྱ་གར་ནས་སྟོ་རྟོ་ས་ཏུ་དང་བེ་མ་ལ་མི་
ཏུ། འཁོར་ནས་ཀ་མ་ཤི་ལ། ལ་ཆེ་ནས་ཨ་ནན་ཏུ། བལ་བོ་ནས་ཤི་ལ་མཚུ། རྒྱ་ནག་ནས་ཏུ་ཤང་མ་ཏུ་ཡ་ན། དེ་ནས་སྐུ་དྲངས་སོ།”²⁶
ཞེས་པ་ལྟར་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལོ་བུ་དང་གྲུབ་ཆེན་མང་བ་མ་ཟད། “མངའ་བདག་འབྲེལ་བཅོན་གྱི་སྐབས་སུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་
ཐུན་པའི་གསོ་བ་རིག་པའི་སྐོར་ལ་བོད་ལ་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་པ་དེ་ནི་རྣམས་ཆེན་རེད། སོ་སོའི་ས་གནས་ལ་ཡོད་པ་དེ་གཅིག་ལྟར་
ཚོགས་ཤིས་གནང་ནས་མ་བཞུགས་པར་བྱིས་མཚོས་ རྒྱ་ནག་དང་། རྒྱ་གར། ཏུ་ཟེག་སོགས་ཡུལ་གྲུ་ལག་གི་གསོ་བ་རིག་པའི་མཁས་པ་
གདན་འདྲེན་གནང་ནས་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་པ་དེ་ལ་ང་ཚོས་བསམ་སྟོ་ཡག་པོ་ཞིག་བཏང་ན། དུས་རབས་བརྒྱུད་པའི་ནང་མཐུན་རྐྱེན་
ཡག་པོ་མེད་པའི་སྐབས་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་ཐུན་པའི་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་ཡོད་པ་རེད།”²⁷

རྒྱལ་པོ་སྐང་དར་སྐབས་ནས་བཟུམ་སྲིད་ལ་གཡོ་སྐྱོམ་ཆེན་པོ་བྱུང་ནས་བར་སྐབས་ཤིག་ལ་བྱིས་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་ལག་གི་ཕྱི་མི་བོད་
དུ་ཡོང་མཚམས་ཆད་པ་ལྟར་སྤང་སྲིད་དེ། དེབ་ཐེར་རྩོགས་ཐུན་དབྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་སྐུ་དབྱངས་སུ་ “འདིའི་དུས་(ཡེ་ཤེས་འོད།) བཟུམ་པ་སྐྱ་
དར་ཉམས་ཏེ་བརྗེ་ཏུ་འབྱོར་པའི་སོལ་ལུབ་ནས་ཡུན་རིང་སོང་ཞིང་དུས་དེར་བལ་བོ་སྟེ་ཕུ་ཅེ་བྱ་བའི་ལོ་རྩེ་བ་མཁས་པ་ཞིག་གིས་བརྗེ་ཏུ་སྐྱ་
ལ་རིང་བ་དང་། བརྗེ་ཏུ་སྐྱ་ཏེ་གཉིས་གདན་དྲངས་ཏེ་འོངས་པས། ལོ་རྩེ་བ་ཤི། བརྗེ་ཏུ་གཉིས་ཀྱིས་བོད་སྐད་མི་ཤེས་པས་ཡུན་རིང་པོར་
འབྱུངས་སྤྱི་ཏིས་ཏུ་ནག་ནག་ཏུ་ཡུག་རྩེ་མཚན། འོན་ཀྱང་རིང་མོ་ཞིག་ནས་མཁས་པ་འདྲ་དང་ཕྱད་པས་གཉིས་ཀས་ཁམས་སུ་བྱོན་ཏེ་བཤད་
ཉན་གྱི་འཕྲིན་ལས་འགའ་ཞིག་བྱུང་།”²⁸ ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར། སྐབས་འདི་ནས་ལ་ཐོག་བྱིས་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་ལག་གི་ཕྱི་མི་བོད་དུ་འབྱོར་བའི་
གནས་ཚུལ་རྩོགས་སོང་བ་མིན་པར་དུས་འདི་ནས་བཟུང་སྟེ་བོད་ཀྱི་བྱང་ཕྱོགས་བྱིས་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་སོག་པོ་སོགས་ནས་ཕྱི་མི་ཕྱ་མཐུན་བོད་
དུ་ཡོང་ཞིང་། དེ་དག་དང་བོད་ཀྱི་རྩོད་བསྟུང་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བའང་སྟོ་ཀུན་ནས་རྒྱ་ཆེ་བ་ཞིག་ཅེ་ལ་མིན་མོད། གོང་བཀོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་
དག་གི་དབྱེད་པ་ཅམ་གྱིས་རྒྱལ་སྤྱི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་ལ་ཐོག་གི་གནས་ཚུལ་ཏེ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་དང་བྱིས་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་
ལག་གི་འབྲེལ་བ་ནམ་བུ་དང་འབྲེལ་བའི་མ་གསལ་གསལ་ཐིང་ཐིང་གིས་ཀུན་ལ་ར་སྐྱོད་ཐུབ་པོ། །

བཞི་པ། རྒྱལ་སྤྱི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བ་དངོས་ལས་ལུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ལ་དབྱེད་པ།

རྒྱལ་སྤྱི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་བར་གྱི་གནས་ཚུལ་ལྟ་བུ་སྟེ་ལུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འབྲེལ་བ་འདི་ལོ་རྒྱུས་དང་ལོ་
ཚོགས་ལ་ཐོ་གཏུག་ན་གོང་གི་ལ་ཐོག་གི་གནས་ཚུལ་གྱི་འཕྲོ་མཐུན་དུ་བཞག་ཚོག་ཀྱང་། ཕྱི་མིའི་ཡོང་ཁུངས་བྱིས་མཚོས་ལས་བཞག་ལ་
ཏེ་ལུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མི་བོད་དུ་བསྐྱེད་ཏེ་བོད་གངས་ཅན་རྩྭ་དང་གྱོད་བསྟུང་ལ་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཡོད་པར་བརྟེན། ལ་ཐོག་དང་མི་འདྲ་
བའི་གནས་ཚུལ་ཁྱུང་པར་ཅན་ཞིག་ཡིན་ལ། ལུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་བར་གྱི་གནས་ཚུལ་འདི་ནི་རྒྱ་

²⁴ བཀའ་ཚམས་བཀའ་ལོན་མ། རྩོ་བོ་ཏེ་ཤེས་གཏེར་ནས་བཏོན་པ། རྩོན་ལམ་རྒྱ་མཚོས་ལུ་དག་བྱས། ཀུན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐུན་ཁང་གིས་བསྐྱུར། ཤོག་ངོས། ༡༢༩
²⁵ རྒྱལ་དབང་ལྷ་བ་དག་དབང་སྟོ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འབྲུམ་བཞུགས་སོ། ལེ་གཞུག་ནང་བཟུན་དཔེ་རྩེ་དང་འཚོས་བསྐྱེད་ཕྱོགས་སྐྱོག་ཁང་གིས་བསྐྱེད། ༡༩༩༡ ལྷན་གྱི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐུན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༩༤
²⁶ མཁས་པ་ལྷུན་མཚན་པའི་རྒྱ་བོད་ཚོས་འབྲུང་རྒྱལ་པ། མཁས་པ་ལྷུན་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཚན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༡༤
²⁷ རྒྱལ་བའི་པོ་ཆའི་དྲ་རྒྱ། <http://www.gyalwarinpoche.com/node/240>
²⁸ རྒྱལ་དབང་ལྷ་བ་དག་དབང་སྟོ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འབྲུམ་བཞུགས་སོ། ལེ་གཞུག་ནང་བཟུན་དཔེ་རྩེ་དང་འཚོས་བསྐྱེད་ཕྱོགས་སྐྱོག་ཁང་གིས་བསྐྱེད། ༡༩༩༡ ལྷན་གྱི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐུན་ཁང་། ཤོག་ངོས། ༩༤

སྤེལ་དོན་གཅོད་གཞིས་ཀ་ལྷ་དམར་དང་ལྷ་མེར་དབར་གྱི་འགན་ཚུན་དཀའ་རྒྱུ་ནང་འཇུག་དེ་ཉལ་ལོ་ལྷོ་ཕྱི་དང་བྱས་པ་རེད།
དེ་ནི་ཡུ་རོབ་པ་བོད་དུ་འབྱོར་བ་ཡིག་ཐོག་ནས་རྒྱུད་བྱས་པ་ཕྱི་མའི་ལོ་ངོ་ཉེར་ལྔའི་སྐོར་ལོ་ན།”³²

དུས་རབས་འདིའི་ནང་ཕྱི་མི་ཚོས་སྤེལ་མཁམ་རྣམས་བོད་དུ་འབྱོར་བའི་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བོད་ལུས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དང་བཅུན་མོ་
ལའང་འབྲེལ་བ་བྱུང་ནས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་དང་རིག་གཞུང་བཅས་ལ་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པའི་བྱང་སྤྱོད་ཤམ་རྩ་ལའི་སྐོར་གྱི་
ཤེས་བྱ་ཕྱི་ལ་དར་ཁྱབ་སོང་བའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད།

དུས་རབས་བཙུན་བཟུང་པའི་ནང་ཡུ་རོབ་ནས་རྗེ་སང་ཁྲི་(Jesuits)པ་དང་ཁ་ཕུའུ་ཚེན་(Capuchins)པ་མང་པོ་ཡོང་ཡོང་
སྟེ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཡོངས་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ཚོས་སྤེལ་བ་གལ་ཆེ་ཤོས་ནི། “སྤྱི་ལོ་ ༡༧༡༥ལོར་རོ་མ་དང་ཁ་བྲལ་ཏེ་
༡༧༡༩ལོར་འཛམ་གླིང་གི་ལོ་ལྷོ་ཕྱི་དང་བྱེད་པའི་འུ་ལི་ཡན་(Italian)པ་རྗེ་སང་ཁྲི་(Jesuit)འི་པོ་ལི་ཁྲི་ རེ་སིའི་རེ་རི་(Ippolito
Desideri)ཡིས། དེའི་རྗེས་ཀྱི་ལོ་ངོ་ཉེར་ལྔའི་རིང་བོད་ནང་ཡི་ཤུའི་ཚོས་སྤེལ་མཁམ་ནི་ཁ་ཕུའུ་ཚེན་(Capuchins)ཀྱང་ཡིན་ལ།
ཁོང་རྣམས་མཐའ་མཇུག་༡༧༤༥ལོར་བོད་ནས་ཕྱིར་འབྱུང་མ་བྱས་གོང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ནས་དགག་པ་རྒྱག་མཁམ་མང་དུ་སོང་
བ་རེད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༧༡༤ལོར་ཡུ་རོབ་ཆེན་མོ་ལོ་ལྷོ་ཕྱི་ལ་ཉེ་བར་དབྱེན་ཇིའི་སྐུ་དག་རྫོང་ཇི་སྟོ་སྟེ་ལྷ་གར་དབྱེན་ཇིའི་ཤར་ཕྱོགས་ལེ་
ལས་ཚོགས་པར་ཚོང་དོན་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་པར་གཞིས་ཀ་རྩ་ཅུ་ཡོང་པ་དང་། ཁོང་བཀའ་ཤིས་རྒྱུན་པོ་ཅུ་པན་ཚེན་རིན་པོ་ཆེ་དང་
ཕོགས་པོར་གྱུར་བ་ལོ་ན་མིན་པར། བོད་པའི་བྱང་མེད་ཅིག་དང་གཞེན་བསྐྱོགས་པ་དང་བོད་ནང་དུ་ཞོག་ཞོག་འདེབས་ལས་ཆོས་
ཐོག་མར་ངོ་སྤྱོད་བྱས་པ་རེད།”³³ ཞོག་ཞོག་འདེབས་ལས་ནི་སྤྱིར་བཏང་གི་བྱ་བ་ཞིག་མིན་པར་ས་གཤིས་ལ་རྒྱས་མངའ་མེད་པར་
རྒྱབ་སྐྱོར་བ་ཞིག་མིན་པས། བར་སྐབས་འདི་དག་ལ་ཕྱི་མི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བ་གཏིང་ཇི་ཟབ་ལ་སོང་ཡོད་པ་གསལ་བོར་
ཏོགས་ཀྱིས།

གང་ལྟར་ཡང་དུས་རབས་བཟུང་དགུ་པ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་གི་ཕྱི་མའི་གནས་བབས་ལས་ཀྱང་ངེས་གཏན་མེད་པར་
གྱུར། “རྒྱ་གར་བྱང་ལུས་ཀྱི་དབྱེན་ཇིའི་དབྱུང་སྟོབས་ཏེ་མ་ལ་ཡ་དང་ཨ་ཕྱི་རྟ་ནན་སི་ཐན་(Afghanistan)ནང་ཉམ་འཇུག་བྱས་པ་
དང་། རོ་མ་གྱི་ལྷ་ཅུ་སུའི་དམག་དབྱེད་སྟོ་ཕྱོགས་ཀྱི་དབྱུང་ཨེ་ཤ་ཡའི་ནང་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས། ཡུལ་ལུང་སུས་ཀྱང་དེ་དག་གི་སྐོར་གང་ཡང་
ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བྱེད་མེད་མོད་སྟོབས་ཤུགས་རེ་རེ་བཞིན་གཞན་དེའི་བོད་ནང་གི་དམིགས་འབེན་གྱི་དོགས་གཞི་ཅུ་གྱུར་ཡོད། བོད་དེ་
རང་གི་སྤུང་སྟོབས་ལུས་ཡིན་ཚུལ་བརྗོད་པའི་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་པས་ཕྱི་རྒྱལ་བ་ནང་དུ་ཡོང་བཅུག་ཚོ་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་
དད་དང་གསེར་གྱི་གཏེར་ཁ་ལ་ཉེན་ཁ་ཡོད་པའི་ཞེད་སྣང་གི་མ་སྐར་བ་རེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༨༤༥ལོར་འེ་མ་རི་སུ་གེ་རེ་རྗེ་གསེ་ཏོ་འི་
(Evariste Regis Huc)བོད་ས་མཐོའི་སྟངས་བསྟོད་ཡོད་ནའང་སྤྱི་ལོ་ ༡༨༥༠ནས་བོད་པས་ཕྱི་རྒྱལ་བ་རྣམས་བཀག་སྡོམ་བྱིས་མཚོས་
ཡུལ་གྱུ་ལག་ལ་མ་གཏོགས་མཐའ་མཚམས་ལག་གི་སྐོར་བརྒྱབ་པ་རེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༨༤༥ནས་དབྱེན་རྒྱལ་ཆེན་མོས་གསང་བའི་སྐོར་ནས་བོད་
ཀྱི་ས་ཁྲ་འབྲི་འགོ་བཙུགས་རྒྱ་གར་གྱི་ས་བབས་ལུས་ཞིབ་པ་ཚོར་སྤྱོད་བརྟེན་སྤྱོད་དེ་བྲམ་ཟེ་ཞེས་པའི་མིང་ཐོག་ནས་མཇུག་པ་དང་
ཚོང་པར་བརྗོད་སྟེ་བཅུག་པ་དང་། ཁོང་ཚོས་བོད་འབྲེལ་བཅད་ཀྱིས་བསྐྱོད་པའི་གོམ་ཞེད་གངས་བཤེར་བྱས་ཤིང་མཚན་མོར་ཚོང་
ལྷངས། ཆོས་གཞུགས་ཅན་ནན་སིན་ཏུ་(Nain Singh) ཡིས་གཞུང་ཐོག་དང་འབྲེལ་ཐོག་གི་ཚད་དང་རྣ་སའི་རྒྱ་མཚོའི་མཐོ་ཚད་
བཅས་ཀྱི་ཚད་ལྡན་ཤིང་། མངོན་པར་མི་གསལ་བའི་སྐོར་ནས་ལུབ་ཕྱོགས་སུ་ཡར་སྐྱོང་གཅོང་བའི་རྗེས་བསྐྱོགས་ཡོད།

ལོ་བདུན་གྱི་རྗེས་སུ་ ༡༨༥༥ལོར་ལྷ་ཅུ་སུའི་དམག་མིའི་ཁོད་ཀྱི་ལུས་ཞིབ་པ་དང་མངའ་དོན་ལྷ་ཅུ་སུ་པ་ནི་ལོ་ལ་སི་ ཕིར་
རྗེ་སྤེལ་སི་གི་(Nicholas Przewalski)བོད་ནང་ལ་འཇུག་ཏེ་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་བསྐྱུ་བྱས་མོད།
ཐེངས་གསུམ་ལ་མཐོ་སྐང་འབྲེལ་བཅད་པར་འབད་པ་བྱས་པའི་རིང་རྣ་སར་འབྱོར་མ་བྱུབ།”³⁴ ལྷོ་ཕྱི་དང་བྱེད་པའི་བོད་ཀྱི་

³² https://History_of_European_exploration_in_Tibet
³³ https://History_of_European_exploration_in_Tibet
³⁴ https://History_of_European_exploration_in_Tibet

མེ་རོན་ཌར་ཁན་(Marion H. Duncan)གྱིས་ “དབྱུང་དགུན་ལ་ཉེ་མ་མི་འཆར་བའི་ཉེན་ཤས་ཡོད་པའི་མཚོན་བོད་ནི་གནམ་གཤིས་ལ་འགྱུར་ཐོག་ཆེ་བའི་ཡུལ་ལུང་ཞིག་རེད། གཤོད་ལ་ལོ་རྟོག་སློན་སྐབས་རི་ལ་ཁ་བ་འབབ་ལ། སྤྱི་ལོ་༡༩༥༧ལོའི་ཟླ་༥པའི་ཚེས་༡༩ཉེན་མཐོ་ཚད་ལ་སྤྲི་བྲི་[ft]༡༩༠༠ཡོད་པའི་ཚོང་དཔོན་ལ་ཅུ་ལ་བ་བྱ་ཡུག་འཚུབ་ཏེ་འགྲུལ་ཚོ་ཁག་གི་ཆེ་སྟོན་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོས། དེ་ནས་ཉེན་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་མར་བབས་ཏེ་མཐོ་ཚད་ལ་སྤྲི་བྲི་[ft]༥༥༠༠ཡོད་པའི་འབའ་ཐང་གཤོད་དུ་འགྲུལ་མི་ཚོས་ཚ་གཏུང་གིས་མནར་བའི་ནམ་ཟུང་འོག་ཏུ་རྒྱ་དབྱུག་གིས་གོ་རུང་བའི་སྤྱ་སྤྱ་ཐོས་པ་རེད།”³⁹

འི་ཏེ་མོན་ཏེ་ཆན་ཏེ་ལར་(Edmund Chandler)གྱིས་ “ཕག་རིའི་གཡམས་གཡོན་ཏུ་ཆ་རྒྱས་མེད་པའི་སྟོན་ཆགས་གཞན་ཞིག་ལ་ཐུག་པ་ནི་བོད་པའི་རྒྱུང་རྟེན་ལ། དེ་དག་ལས་གཅིག་གསུམ་གཉིས་ལྟ་བུ་སྟོ་བ་སྟོང་བར་བསད་པ་ཡིན། རྒྱུང་ནི་རྟ་དང་བོད་བྱ་ལས་རྟ་ལྟ་ལ་འདྲ་ཆེ་བ་དང་། དེ་ཡི་ཤ་རྒྱལ་ལ་ང་ཙམ་མ་ཟད་སྐར་གྱི་རྗེས་སྟེག་མཁན་ཚོས་ཀྱང་མཐོང་རྒྱུས་སོང་། རི་བོད་ནི་རྟ་ཅང་འབོལ་མོད་དེ་ཙམ་སྟོ་བ་ཆེན་པོ་མི་འདུག་ཉེ་མ་གཞན་ཞིག་ལ་བྱི་སྤྱང་ཁེར་རྒྱུང་ཆེན་པོ་ཞིག་བསད་ལ་ངས་དེ་འདྲའི་རིགས་མཐོང་བ་དེ་ཁོ་ན་ཡིན། སྐབས་རེར་བོད་པའི་སྟོན་ཆགས་དེ་རིགས་ལ་ཁྲོམ་དུ་རིན་གོང་མཐོ་བའི་སྤྱ་ལ་ཞིག་ཡོད་པ་རེད།”⁴⁰

དབྱིན་ཇིའི་རྒྱལ་ཞིབ་པ་ཞིན་ཏོ་མ་མར་ཏེ་(Kingdom Ward)ཡིས་འཇོ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་ཐོན་དུ་ “ངས་གནས་གཅིག་དང་མཚོག་ཏུ་གྱུར་བའི་སྟོན་ཆགས་རིགས་ཀྱི་སྐྱེས་ཚལ་གཅིག་ཏུ་བྱ་རིགས་མི་འདྲ་བ་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་གཏན་ནས་མཐོང་མ་ཐོང་།”⁴¹

སྤྱི་ལོ་ལོ་མའ་(Galen Rowell)གྱིས་ “མ་ཟད་ཁོང་གཉིས་ལ་ཐག་ཉེའི་རི་རྒྱུད་ཁག་ཏུ་བག་ཡངས་ཀྱིས་རྒྱ་བོང་། དེ་དག་ཕམ་ཆེ་བ་འཇོ་གླིང་ས་ཕྱོགས་གཞན་དུ་རྟེན་དཀའ་བའི་རི་སྐྱེས་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་མཐོང་སྣང་གིས་སེམས་འགྲུལ་འབྲེལ་སུ་བཅུག་ཡོད་དེ། དེད་གཉིས་བོད་ཀྱི་རུབ་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ཕམ་ཆེ་བར་འགྲུལ་བཞུད་བྱས་སྐབས་། འཛོང་དང་རྒྱུང་གིས་དེད་གཉིས་ལ་རྒྱུན་དུ་འགོ་རོགས་བྱས་སོང་ལ། རྒྱུང་ནི་མཚར་སྣང་ཆེ་བའི་འགྲོགས་རྒྱ་མེད་པ་ཞིག་རེད། དེ་ཅུ་དུང་རྒྱ་བ་དང་གཉེན། རྟོ་བ། གཙོས་བཅས་ཀྱང་འདུག་རྒྱུན་དུ་བྱུ་བྱས་པའི་མིག་ཆགས་སྟོན་ཆགས་དག་ནི་དེད་གཉིས་ཀྱི་ཉེན་རིའི་འཚོ་བའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན། རྒྱུང་རྒྱམས་ཀྱིས་རྒྱུན་དུ་དེད་གཉིས་མཐོང་འདོད་ཞེ་དྲགས་བྱེད་པ་དང་། ཁོང་ཅག་ཁྱེད་ལ་ལྟ་ཡོང་བ་དང་དེ་མ་ཐག་པོ་ཆེན་གྱིས་བཀའ་བཏང་སྟེ་ཚང་མ་ཁྲིད་འགོ་བ་དང་། དེ་ནས་ཁོང་རྒྱམས་སྐར་ཡང་ཁྱེད་ཀྱི་ལམ་འགྲམ་ནས་ལངས་ནས་ཁྱེད་ལ་བལྟ་དེས།”⁴²

“ཡང་རྟ་ས་སྐྱེན་ཏེའི་དམག་དབྱུང་དེ་དང་མཉམ་དུ་གསར་འགོད་པ་རེ་གཉིས་ཤིག་ཡོད་པ་དེ་དག་གིས་ལ་མོ་རྒྱམས་ཀྱི་ཚེ་ནས་བཏང་བའི་གསར་འགྱུར་དེ་རྒྱམས་ཀྱི་ནང་བོད་མི་རྒྱམས་དང་ཐག་རིང་དུ་གནས་ཤིང་ཡ་མཚན་ཅན་གྱི་ས་མཐོའི་ཐང་གཤོད་ཀྱི་ཡུལ་རྫོངས་དེ་ཡི་སྐོར་ལ་བཞུགས་བརྗོད་རྒྱ་ཆེན་བྱས་ཡོད།”⁴³ ཞེས་པ་སོགས་ཡོངས་རྫོགས་འདིར་འདྲན་བཀོད་བྱ་མི་དགོས་པར་རུབ་ཕྱོགས་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་འདི་ཙམ་གྱིས་གསལ་བོར་བཟོ་སྟབས་བོ།

མཇུག་གཏམ།

གོང་གི་གནས་ཚུལ་ཁག་ལ་དབྱེད་པར་བརྟེན་ནས་ཀླུ་མཁའ་འབྲེལ་བའི་རྒྱུ་རྫོངས་དོ་མ་ནི་བོད་ཀྱི་གཞུག་མའི་རང་བྱུང་སྐྱེ་ཁམས་དང་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཉིལ་བོས་དེ་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་ཁམས་ཡོངས་ལ་སྤྱང་སྟོབ་བྱས་པ་གཉིས་ཡིན་པ་དང་། ཀླུ་མཁའ་འབྲེལ་བའི་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བ་ནི་གཤོད་མའི་བོད་ཀྱི་བྱིམ་མཚོས་ཀླུ་མཁའ་འབྲེལ་གྱི་བཅུགས་ཏེ་རིམ་བཞིན་རུབ་ཕྱོགས་ལ་ཐུག་པ་བཅས་ཀྱི་བྱུང་རིམ་ཆ་ཚང་བཅས། མདོར་ན། བོད་རྒྱལ་གྱི་མ་ཤོར་བར་དུ་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱུ་རྫོངས་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བའི་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་དངོས་ཐག་བཅད་དེ། རྒྱ་ནག་གི་དགྲོགས་གཏམ་གྱི་གཤོད་རིམ་དོ་མ་སྣང་ལ་འབྲུད་པར་བྱས་

³⁹ Customs and Superstitions of Tibet Marion H. Duncan P15
⁴⁰ The Unveiling Of Lhasa High Adventure In Tibet. Edmund Cgandler P69
⁴¹ Tibet: Environment And Development Issues 1992 Department Of Information and International Relations Central Tibetan Administration. Dharamsala P28
⁴² Lost Lhasa Heinrich Harrer’s Tibet.
⁴³ Seven Years In Tibet Heinrich Harrer Pvi

ཤིང་། རྒྱ་ནག་གི་དབང་སྐྱེད་འོག་གི་རྒྱལ་སྤྱི་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་འབྲེལ་བ་ནི། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་པའི་སྤར་གྱི་སྐྱེ་ཁམས་ལ་གཏོར་
བརྒྱུ་ཚབས་ཆེན་བྱས་ཀྱིན། བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཀྱི་འཛིགས་ཉེན་གྱིས་བསྐྱེད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་སྤང་སྐྱོབ་ཀྱི་འབོད་སྐྱོབ་
ཉེན་རེ་བཞིན་ངེ་ཆར་འགོ་བཞིན་པའི་ངོ་དྲག་གི་འབྲེལ་བ་གསར་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་གསང་བ་གཏོལ་ཡོད་པ་དེའོ།།